

Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Nedenlerin Öğrenci Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Furkan Şahin* - Berna Kurt* - Mustafa Önder Sevindik*

Öz

Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin meslek seçimlerinde etkili olan nedenleri ve bu nedenlerin önem derecesini/sırasını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, tarama modelinde tasarlanmış bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 9, 10, 11, ve 12. sınıf öğrencilerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 48 Anadolu lisesi öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yarısı erkek yarısı kız öğrencidir. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak "Meslek Seçiminde Etkili Olan Değerler" anketi; nitel veri toplama aracı olarak ise araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri karma yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde frekanslar ve yüzdelere; nitel verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin, meslek seçimlerini etkileyen nedenleri "Maddi kazanç sağlama", "Yardımlaşma imkanı sunma", "Sosyal statü sağlama", "Kariyer olanağı sunma", "Güvence sağlama" ve "Zamanı etkili kullanma" olarak önem sırasına koydukları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Meslek, Meslek seçimi, Meslek seçme nedenleri, kariyer, sosyal statü

Evaluation of the Reasons Affecting Students' Career Choices in the Context of Student Opinions

Abstract

This study, which aims to determine the reasons that affect the career choices of high school students and the degree/order of importance of these reasons, is a research designed in the survey model. The study group of the research consists of 48 Anatolian high school students selected by simple random sampling method from 9th, 10th, 11th and 12th grade students. Half of the participating students are boys and half are girls. "Values Effective in Career Choice" survey as a quantitative data collection tool in the research; a semi-structured interview form developed by the researchers was used as a qualitative data collection tool. Research data was analyzed using mixed method. Frequencies and percentages in the analysis of quantitative data; content analysis technique was used to analyze qualitative data. As a result of the research, it was determined that the students ranked the reasons affecting their career choices as "Making financial gain", "Offering opportunities for cooperation", "Providing social status", "Offering career opportunities", "Providing security" and "Using time effectively".

Keywords: Profession, Career choice, Reasons for choosing a profession, career, social statuses

Türü: Araştırma makalesi	Gönderim Tarihi: 20.11.2023	Kabul Tarihi: 25.02.2024
---------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

Atf: Şahin, F., Kurt, B., & Sevindik, M. Ö. (2024). Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlerin öğrenci görüşleri bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(1), 63-76, doi: 10.5281/zenodo.10611649

* Okul Müdürü, Akkuş Cumhuriyet İlkokulu, sahinfurkan2502@gmail.com, ORCID: 0009-0005-6203-9503, Türkiye

* Sınıf Öğretmeni, Akkuş Cumhuriyet İlkokulu, berna_52_kurt@hotmail.com, ORCID: 0009-0008-2613-6623, Türkiye

* Müdür Yardımcısı, Akkuş Cumhuriyet İlkokulu, mustafasevindik_52@hotmail.com, ORCID: 0009-0002-1148-8446, Türkiye

Giriş

Meslek seçimi insan yaşamını birçok yönden önemli oranda etkileyen bir seçimdir. Bu süreç ani karar vermenin çok ötesinde çok boyutlu analiz gerektiren bir süreç olarak değerlendirilebilir. Meslekler, bireyin sosyal kimliğinin en önemli statü kaynağı olup, onun çevresinden saygı görmesine, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır (Kuzgun, 2003). Her insanın, içinde doğup büyüdüğü toplumda hayatını sürdürebilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi için bir meslek sahibi olması gerekir (Yüksel-Şahin & Hotaman, 2009). Bu nedenle, bireyin yaşamını biçimlendiren en önemli olgulardan birisi, tercih ettiği meslektir. Bireyin kendine uygun bir meslek seçmesi, ona karşı tutumlarının olumlu olması kendini mutlu edeceği gibi, başkalarının mutluluğuna da katkı getirici olabilir (Bozdoğan, Aydın & Yıldırım, 2007).

Günümüzde meslek seçimine gereken değerin ve önemin verilmesinin gerekliliği daha da artmıştır (Akan, Çelik & Diş, 2014). Meslek seçimi bireylerin belli bir yaştan sonraki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biridir (Kepçeoğlu, 1993). Bireylerin meslek seçimi gelir, statü, çevre, yetenek, olanaklar, kişilik gibi birçok değişkenin etkisi altındadır. Bireyin özellikle kişiliği ile uyumlu meslek tercihinde bulunması işini severek yapmasında önemli bir etkiye sahiptir. Kişilik ile mesleki yönelim arasındaki ilişki tüm meslekler için geçerli olsa da, özellikle çalışma konusu ve uygulama koşulları açısından “kendini adamayı” gerektiren meslek türlerinde daha da önemli olduğu söylenebilir (Hotaman, 2011).

Meslek seçimindeki faktörler bireyin o meslekteki verimi ve doyumunu hakkında kestirimde bulunmayı olanaklı kılar (Üstün, Erkan ve Akman, 2004). Bu nedenle bireylerin kendilerine uygun meslek seçmeleri önemlidir. Özellikle bireylerin kendi benlik algıları ile uyumlu meslek seçimi yapabilmeleri daha da önemlidir. Mesleki gelişim, kişisel ve çevresel değişkenlerin bir etkileşimidir. Bireylerin meslek seçiminde kişilik özellikleri ve değerlerin önemli bir etkisi vardır (Can, 2005). Bireyin meslek seçiminde etkili olan birçok değişken vardır. Bireyin seçeceği meslek, bireyin çaba ve eğiliminin temel yönünü, ayrıca kendi değerler kataloğunun en üst köşesinde yer alan değerleri gösterir. Meslekler, bireyin gözünde ihtiyaçlarına yanıt verdiği oranda değerlidir. Her insanın ihtiyacı farklı olduğu için meslek değerleri de farklıdır. Bu nedenle herkes için geçerli olabilecek ortak meslek değerlerinden söz edilemez (Pişkin, 2012).

Gençlerin çalışma ve meslek algılama biçimlerinde sosyo-ekonomik ve sosyo-politik faktörlerin yanında ailenin ve çevrenin önemli rol oynadığına dair araştırmalar bulunmaktadır (Olamide & Olawaiye, 2013; Razon, 1983; Yüksel, 2015). Yapılan araştırmalarda etkinlik oranı belirlenmemiş olmakla birlikte istidat, yetenek, beceri, gibi bireysel özelliklerle, kuvvetli, belirgin ve devamlı ilgi ve isteklerin meslek seçiminde rol oynadıkları bilinmektedir (Razon, 1983). Bazı araştırmacılara göre, bir mesleğin seçiminde, toplumsal cinsiyet klişeleri gibi oldukça katı faktörlere bağlı olabileceği gibi (Gottfredson, 1981), ekonomik veya toplumsal güç gibi sosyo-yapısal etkiler (Brown, 2000), kişilik tipleri (Holland, 1997) ve genel olarak kişisel ve sosyal etkilerin (Patton & McMahon, 1999) etkili olduğu ifade edilmektedir. İş tercihlerini etkileyen faktörlerin karışımı ne olursa olsun, nasıl çalıştıkları hakkında bazı bilgiler hem birey hem de toplum için önemlidir. Almeida ve Pinho'ya

(2008) göre, meslek seçimi yetişkin yaşamı için bir proje geliştirme zamanıdır. Bir mesleği seçmek, kişisel ve mesleki kimlik, dünya görüşü ve diğer kararlarla ilgilidir. Ancak öğrenciler için meslek seçimi, aile etkisi ve sosyal baskıyı içeren önemli bir geçiş sürecine dönüşür. Çoğu zaman rastlantıların, aile veya çevre koşullarının, meslek seçimini etkiledikleri görülür (Razon,1983; Dubar, 2005; Santos, 2005; Almeida ve Pinho, 2008).

Mesleki gelişim çocuğun aldığı genel eğitimden ayrı düşünülemez. Mesleki gelişim, çocuğun doğuşuyla birlikte onun doğasına veya gelişimin akışına bırakılacak bir süreç değildir (Deniz & Erözkan, 2006). Meslek gelişiminin çok erken yaşlarda başladığı gerçeği, bu gelişimi hızlandırmak ve yönlendirmek için okulun ilk döneminden itibaren özel etkinliklerin oluşturulması, öğretim programlarının bu anlayışla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Kuzgun, 2003). İlkokuldan itibaren öğrencileri arzu ettiği mesleğe hazırlayacak eğitim-öğretim kurumuna yöneltmek gerekir. Öğrencilere, yeteneklerini ve ilgilerini geliştirme olanakları sunmak ve bu olanaklardan yararlanmalarını sağlamak gerekir (Razon, 1983). Çocukların kişilik özelliklerine uygun okul, ders ve meslek seçebilmeleri için bu konularda bilgi sahibi olmaları gerekir (Bacanlı, 2015).

Meslekler, bireyin sosyal kimliğinin en önemli statü kaynağı olup, onun çevresinden saygı görmesine, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır. Meslek seçimi bireylerin belli bir yaştan sonraki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biridir. İlkokul döneminin, çocukların meslekleri tanımaya başladığı ve ileride seçeceği mesleğin ana hatlarını belirlemeye başladığı önemli bir dönem olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okul döneminde kendi yetenek, ilgi ve mesleki değerleri doğrultusunda seçecekleri meslek alanlarına yönelik ilk adımı atmaları ve bu konuda karar vermeleri beklenmektedir. Bu dönemde yapılan seçim, öğrencilerin öğrenimlerine devam edeceklerse hangi meslekle ilgili okula yönelecekleri veya öğrenimlerine devam etmeyeceklerse ne tür iş alanlarına yöneleceklerine ilişkin kararlar vermelerinde etkili olacaktır (Yeşilyaprak, 2000).

Bireyin meslekleri tanınması; seçmeyi tasarladığı meslek veya mesleklerin nitelikleri hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Bütün meslekleri tanımak mümkün olmadığından, birey, hoşlandığı, ilgi duyduğu, yetenekli olduğuna inandığı meslekler hakkında bilgi toplamalıdır. Bir mesleği tanımak, o mesleğin evrimini, o meslek alanında yapılan işin niteliğini, çalışma ortamını, mesleğe hazırlanma koşullarını, meslekte aranan özellikleri, çıraklık süresini, kazanç durumunu, yükselme ve ilerleme şansını, işin ülkedeki geçerliliğini ve iş bulma olanaklarını bilmek demektir. Meslekler hakkında bilgi edinmek için birey, o meslek dalında çalışanlarla görüşmeli, ilgili iş alanlarını gezmeli, çalışma ortamını ve koşullarını gözlemlemeli, meslekleri tanıtan kitap ve broşürlerden yararlanmalı, o mesleğe hazırlayıcı eğitimi veren kurum ve kuruluşları tanımalıdır.

Meslek seçimi, bireyin yaşamında son derece önemli bir karardır. Çünkü meslek, bireyin hayatını kazanmak için yaptığı geçici bir iş değil, belli bir formasyonu gerektiren, ilgi, bilgi ve beceri isteyen sürekli bir uğraştır. Bireyin mesleğini seçmesi, ömrünün büyük bir kısmının geçeceği çalışma ortamını ve yaşam biçimini belirlemesi demektir. Birey meslek seçimi sırasında yetenek, ilgi ve isteklerini göz önünde tuttuğu oranda başarılı ve mutlu olur, ülke ekonomisine katkıda bulunur. Ancak, ülkemizde meslek seçimi daima bireyin yetenek ve ilgileri doğrultusunda yapılmamakta, rastlantılar, işsizlik, aile baskısı, çevre koşulları ve

Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Nedenler

ekonomik olanaksızlıklar, bireyin meslek seçimini etkilemektedir. Bir yandan meslek sayısının giderek artması, her meslek dalında en yetenekli elemanın tercih edilmesi, pek çok alanda meslek eğitiminin zorunlu tutulması, bu eğitimin uzun ve masraflı olması, bunların yanı sıra, üniversiteye girmeyi başaran her öğrencinin yetenek ve ilgileri doğrultusunda öğrenim görememesi, her mezunun da uzmanlık alanında iş bulamaması, çalışmayı tasarladığı alanı ve diğer meslekleri ile seçeceği mesleğin nitelikleri arasında uygunluk olup olmadığını aramaması, onun iş hayatında başarısız, mutsuz ve verimsiz olmasına yol açmaktadır.

Çağımızın hızlı gelişimi, bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler meslek çeşitlerinin artmasına, mesleklerin niteliklerinin değişmesine ve karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Meslek seçimi aşamasında bulunan lise öğrencileri mesleklerin aradıkları niteliklerin farklılaşması ve en önemlisi de mesleklerin iş bulma olasılıklarının hızla değişimi nedeniyle zorluklar yaşamaktadırlar. Söz konusu değişimler meslek seçiminde yaşanan kararsızlığı arttırmaktadır. Bu nedenlerle lise öğrencilerinin meslek tercihlerinin nedenlerinin ve ideal mesleklere ilişkin algılarının belirlenmesi bu hızlı değişimin daha kolay anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde etkili olan nedenleri ve bu nedenlerin önem sırasını belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenler nelerdir?
2. Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlerin önem derecesi/sırası nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Lisede öğrenim gören öğrencilerin meslek seçimlerinde etkili olan nedenleri ve bu nedenlerin önem derecesini/sırasını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma tarama modelinde tasarlanmış bir araştırmadır. Tarama modeli, araştırma konusuyla ilgili mevcut durumu geçmiş ya da var olan zaman diliminde belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama araştırmalarında değişkenler, durumlar ya da olaylar değiştirilmeden mevcut haliyle tanımlanmaya çalışılır. Bu çalışma yaklaşımında konuyla ilgili kişilerin görüş, düşünce, algı ve tutumları belirlenir (Tuncer, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 48 Anadolu lisesi öğrencisi oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi, evrendeki her bir unsurun eşit biçimde seçilme olasılığı olduğu ve rastlantısal olarak örnekleme dahil edildiği örnekleme türüdür (Yıldız, 2017). Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	24	50,00
	Kadın	24	50,00
Sınıfı	9. sınıf	12	25,00
	10. sınıf	12	25,00
	11. sınıf	12	25,00
	12. sınıf	12	25,00

Tablo 1’e göre, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin hem cinsiyet hem de sınıf düzeylerine göre sayılarının birbirine eşit oldukları anlaşılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, nicel veri toplama aracı olarak, Gelişli, Kazykhankyzy ve Shauyenova (2018) tarafından geliştirilen ve 15 maddelik üçlü likert tipinde yapılandırılmış “Meslek Seçiminde Etkili Olan Değerler” anketi kullanılmıştır. Nitel veri toplama aracı olarak ise araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Söz konusu form “Meslek seçiminizi etkileyen nedenleri önem sırasına koyar mısınız?” ve “Meslek seçiminizi etkileyen nedenleri bu şekilde sırlama nedeninizi açıklar mısınız?” sorularından oluşmaktadır.

Araştırmaya katılmada gönüllük esas alınmış olup bu amaçla katılımcılara Gönüllü Onam Formu imzalatılmıştır. Araştırmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla yazarlar tarafından 18.12.2023 tarihli Etik Beyan Formu imzalanmıştır. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, katılımcı isimleri Ö1, Ö2,...Ö48 olarak kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri karma yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle anketten elde edilen verilerle öğrencilerin meslek seçmelerine etki eden değerlerin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Frekans analizi, verilerin sayısal ve oransal görülme sıklığını belirler (Bilgin, 2016). Anketten elde edilen verilerle öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenler belirlenmiştir. Daha sonra öğrencilerle yapılan görüşmelerle öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlerin önem sırası ve bu sıralamanın nedenleri belirlenmiştir. Verilerin analizinde nitel analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmış ve yer yer öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar da yapılmıştır.

Bulgular

1. Öğrencilerin meslek seçimlerinde etkili olan nedenlere ilişkin bulgular

Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlere ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Meslek Seçimlerinde Etkili Olan Değerler

Maddeler	Az Önemli		Önemli		Çok Önemli	
	f	%	f	%	f	%
1. Meslek seçimimde, maddi kazanç önemlidir	4	7,69	17	32,69	31	59,62
2. Mesleğin, toplumdaki yeri önemlidir	5	9,62	19	36,54	28	53,85
3. Mesleğin, ailemin geçimini sağlayacak imkânlar	3	5,77	13	25,00	36	69,23
4. Meslekte, yükselme imkânları olmalıdır.	3	5,77	27	51,92	22	42,31
5. Meslek, becerilerimi geliştirecek imkânlarla sahip	5	9,62	25	48,08	22	42,31
6. Meslekte bağımsız çalışmak benim için önemlidir	6	11,54	30	57,69	16	30,77
7. Meslekte başkalarını yönetmek isterim	29	55,77	18	34,62	5	9,62
8. Mesleğin çalışma saatleri düzenli olmalıdır.	17	32,69	19	36,54	16	30,77
9. Mesleğin farklı yerlere iş gezileri gerektirmesinden	7	13,46	25	48,08	20	38,46
10. Mesleğin sorumluluk gerektirmesi gerekir	26	50,00	15	28,85	11	21,15
11. Meslek takım çalışması gerektirmelidir.	28	53,85	18	17,00	6	11,54
12. Meslek güvenli çalışma koşullarına sahip olmalıdır.	5	9,62	17	32,69	30	57,69
13. Meslek başkalarına yardım etmeyi gerektirmelidir	6	11,54	14	26,92	32	61,54
14. Çalışma koşulları özel hayata zaman ayırmaya	21	40,38	18	34,62	13	25,00
15. Meslek yeniliklere açık olmalıdır.	13	25,00	20	38,46	19	36,54

Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Nedenler

Tablo 2’ye göre; öğrencilerin meslek seçiminde mesleğin ailenin geçimini sağlayacak imkânlar sunmasını, mesleğin başkalarına yardım etmeyi gerektirmesini, mesleğin maddi kazanç sağlamasını, mesleğin güvenli çalışma koşullarına sahip olmasını ve mesleğin, toplumdaki yerinin “çok önemli” nedenler arasında; meslekte bağımsız çalışmayı, meslekte yükselme imkânını, mesleğin farklı yerlere iş gezileri gerektirmesini, mesleğin yeniliklere açık olmasını, mesleğin çalışma saatlerinin düzenli olmasını, mesleğin becerileri geliştirecek imkânlarla sahip olmasını “önemli” nedenler arasında; mesleğin takım çalışması gerektirmesini, meslekte başkalarını yönetmek istediğini, mesleğin sorumluluk gerektirmesini, çalışma koşullarının özel hayata zaman ayırmaya uygun olmasını “az önemli” nedenler arasında saydıkları anlaşılmaktadır.

2. Öğrencilerin meslek seçimlerinde etkili olan nedenlerin önem sırasına ilişkin bulgular

Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlerin önem sırasına ilişkin veriler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Meslek Seçimlerinde Etkili Olan Nedenlerin Önem Sırası

Tema	Alt Temalar	N	%
Nedenler	Maddi kazanç sağlama	91,67	91,67
	Yardımlaşma imkanı sunma	81,25	81,25
	Sosyal statü sağlama	77,08	77,08
	Kariyer imkanı sunma	64,58	64,58
	Güvence sağlama	52,08	52,08
	Zamanı etkili kullanma	27,08	27,08

Tablo 3’e göre; öğrenciler meslek seçimlerini etkileyen nedenleri “Maddi kazanç sağlama”, “Yardımlaşma imkanı sunma”, “Toplumsal saygınlık sağlama”, “Kariyer olanağı sunma”, “Güvence sağlama” ve “Zamanı etkili kullanma” olarak önem sırasına koymaktadırlar.

Öğrencilerin “Meslek seçiminizi etkileyen nedenleri bu şekilde sırlama sebebinizi açıklar mısınız?” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazıları özetle aşağıda sunulmuştur.

Tema 1. Maddi kazanç sağlama

Ö5. Maaşı yüksek olan bir meslek seçmeliyim. Çünkü günümüzde parasız hiçbir şey yapılamamaktadır. Paranız yoksa işiniz çok kötü demektir...

Ö2. Yüksek bir ücret yoksulluktan kurtulmanın tek yoludur. İyi bir maaşınız varsa fakir bir hayat yaşamaktan kurtulursunuz. Maalesef artık para her şeydir.

Ö17. Maaşı dolgun bir meslek konforlu bir hayat anlamına gelir. O yüzden iyi para kazanabileceğim bir mesleğim olmalı diye düşünüyorum. Parasız bir mesleğin bir anlamı yok günümüzde. Maaşınız düşükse size kız bile vermezler.

Ö11. Bu dünya parası olanların dünyasıdır. O yüzden oldukça iyi para kazabileceğim bir mesleğim olmalı. Çevrede iyi geliri olan bir mesleğe sahip olmak hayata önde başlamaktır.

Ö44. İnsan olarak ihtiyaçlarımız var ve yarın bir ailemiz olacak, bu nedenle paraya ihtiyacınız olacak. Her şeyin çok pahalı olduğu günümüzde az parayla iyi bir hayat sağlayamazsınız ailenize.

Tema 2. Yardımlaşma imkanı sunma

Ö11. Çok para kazanmayı biraz da aileme yardım edebilmek için istiyorum. Yıllarca annem ve babam bana baktı. Biraz da ben onlara bakmak istiyorum. Bunun için de iyi bir mesleğim olmalı.

Ö5. Çevremde çok yoksul insan var. Bu insanların iyi bir gelirleri olmadığı için yaşamları çok kötü ve sorunları bitmiyor. Zengin olup bu insanlara yardım etmek isterim. Bu yüzden iyi maaşı olan bir meslek istiyorum aslında.

Furkan Şahin-Berna Kurt-Mustafa Önder Sevindik

Ö33. Okulumda ekonomik sorunlardan dolayı okul ihtiyaçlarını karşılayamayan ya da kafeye gidemeyen arkadaşlarım var. Bu arkadaşlarıma çok üzülüyorum. Aslında yüksek gelirli bir mesleğim olsa bu arkadaşlarıma yardım ederim.

Ö20. Bol para kazanabileceğim bir mesleğim olsa annemi asla çalıştırmam ve babamın da bütün borçlarını öderdim. Çünkü onlar bunu hak ediyorlar.

Ö41. İyi bir gelir sağlarsam ülkedeki bütün yetim çocuklara yardım ederdim. Yetimhaneler çok kötü durumda. Çocuk yuvaları da iyi değil. Kimsesiz çocuklara sahip çıkardım. Bunun içinde parası çok olan bir meslek şart.

Tema 3. Sosyal statü sağlama

Ö45. Toplumda değerli bir insan olarak değer görmek istiyorsanız iyi bir mesleğinizin olması şart. Bu yüzden her açıdan iyi bir mesleğimin olması gerektiğini düşünüyorum.

Ö8. Arkadaşlar arasında bile babanızın mesleğine göre çevre ediniyorsunuz. Bu durumda, yarın çocuklarımla bile benim mesleğime göre çevreleri olacağına göre toplumda iyi bir mesleğim olmalı.

Ö34. Günümüzde insanlar mesleğinize göre size davranmaktadırlar. İyi bir mesleğiniz varsa siz iyi bir insansınız. Ancak sıradan bir meslek yapıyorsanız kimsenin umurunda olmuyorsunuz.

Ö27. Bence mesleğin toplum içindeki saygınlığı parasından filan daha önemli. Çünkü insanlar cebinizdeki paraya değil, mesleğinizin önemine ve saygınlığına bakıyor. Kızlar da öyle.

Ö1. İnsanlar arasında saygın bir yeriniz olsun istiyorsanız herkesin kolayca ulaşamayacağı ya da yapamayacağı bir meslek edinmelisiniz bence. O zaman size daha çok saygı duyulur.

Tema 4. Kariyer imkanı sunma

Ö43. Seçeceğim mesleğin yükselme imkanı veren bir meslek olmasını isterim. Çünkü yıllarca hep aynı statüde çalışmak istemem. Başarılı oldukça yükselmeliyim. Bu yükselişin adil olması önemli.

Ö12. Mesleğim kariyer yapmaya uygun olmalı. Bu durumda kariyerimin artması maaşımın da artması ve saygınlığının da çoğalması demektir. Günümüzde kariyer olmadan değeriniz yok.

Ö8. Başarıyı ödüllendiren ve emeğiyle yükselmeye uygun olan bir meslek seçmek isterim. Öyle ki çalıştıkça ve başardıkça emeğinizin karşılığını alacağınızı görürsünüz. Bu da insanı mutlu eder.

Ö22. Mesleğim kariyer imkanı sunacak bir meslek olmalıdır. Mesleğimde gelişmeleri takip edebilmeliyim ve öğrendiklerimi uygulayacak ortam bulmalıyım. Aksi halde küflenir gidersiniz.

Tema 5. Güvence sağlama

Ö47. Mesleğimde özgür olmak isterim. Ayrıca işime çok fazla karışılmasını da istemem. Hem patronun hem de iş arkadaşlarımla bana güvenmelerini isterim.

Ö10. Aslında mesleğimde çok yetkili biri olmak ve dolayısıyla her şeyi kontrol edebilmek isterim. Yani patron olmalıyım ki iş güvencesi benim elimde olsun.

Ö18. Mesleğim bana güvence vermeli. Yani her an işten atılacak korkusu yaşamadan çalışmalıyım. İş ortamı güvenli ve huzurlu olmalı, patron güvenilir biri olmalı ve gelecek güvencesi olmalı işimin.

Ö2. İşyerindeki çalışanlar arasında iyi ilişkiler olmalıdır. Kendimi işyerinde güvende hissetmeliyim. Mesleğimin doğası bana bu güveni vermelidir.

Ö48. Birlikte çalıştığım insanlar bana güven vermelidirler. Sürekli bir kaygı ve kuşku içinde mesleğimi yapamam. Bu durum zaten başarısızlığa neden olur. Çalışırken içiniz rahat olmalı.

Tema 6. Zamanı etkili kullanma

Ö6. İşimin çalışma saatleri düzenli olmalı, işimde bir düzen olmalıdır. Rasgele bir çalışma şekli kaos neden olur ve ben de düzenli yaşamayı seven biriyim.

Ö15. Bütün hayatımı işe adayamam. Benim de özel hayatım olmalı. Bunun için de işten artan zamanımın olmasını isterim.

Ö14. İşimden dolayı ailemi ihmal etmek istemem. Bu nedenle çalışma saatlerim esnek olmalı, aileme zaman ayırmamı sağlamalıdır.

Ö48. Benim de eğlenmeye ve dinlenmeye hakkım var. Mesleğim arkadaşlarımla ve ailemle vakit geçirmemi, onlarla eğlenmemi engellememelidir.

Ö26. Zamanımın çoğunu işyerinde geçirmek istemem. Aslında evden de çalışma imkanı sağlayan bir mesleğim olmasını isterim. Böylece daha özgür olurum çünkü. Günümüzde teknoloji sayesinde işe gitmeye gerek yok aslında.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada öğrencilerin meslek seçiminde mesleğin ailenin geçimini sağlayacak imkânlar sunmasını, mesleğin başkalarına yardım etmeyi sağlamasını, mesleğin maddi kazanç sağlamasını, mesleğin güvenli çalışma koşullarına sahip olmasını ve mesleğin toplumdaki yerini “çok önemli” nedenler arasında; meslekte bağımsız çalışmayı, meslekte yükselme imkânını, mesleğin farklı yerlere iş gezileri olanağı tanınmasını, mesleğin yeniliklere açık olmasını, mesleğin çalışma saatlerinin düzenli olmasını, mesleğin becerileri geliştirecek imkânlarla sahip olmasını “önemli” nedenler arasında; mesleğin takım çalışması gerektirmesini, meslekte başkalarını yönetme isteğini, mesleğin sorumluluk gerektirmesini, çalışma koşullarının özel hayata uygun olmasını “az önemli” nedenler arasında saydıkları tespit edilmiştir.

Gelişli, Kazykhankyzy ve Shauyenova (2018) tarafından yapılan çalışmada da araştırma bulgularımıza benzer şekilde, öğrencilerin meslek seçiminde; meslekte yükselme imkânlarının olmasını, mesleğin toplumdaki yerini, mesleğin çalışma saatlerinin düzenli olmasını, çalışma koşullarını, özel hayata zaman ayırmaya uygun olmasını “çok önemli” düzeyde, maddi kazanç sağlama ve iş gezileri ve takım çalışmasını “az önemli” düzeyde gördükleri tespit edilmiştir. Jonston, Mckeown & Mcewen (1999) tarafından yapılan çalışmada ise araştırma bulgularımızla paralellik gösterecek şekilde, algılanan iş memnuniyeti, mesleğin topluma katkısı, iş güvencesi, maaş, tatil olanakları, aile desteği ve makam gibi faktörlerin meslek seçiminde etkili nedenler olduğu belirlenmiştir. Kıyak (2006) tarafından yapılan çalışmada, iş bulma olanağı, yetenek, ilgi, değerler, kişilik özellikleri, mesleğin getirdiği ödüller (para, saygınlık, şöhret vb.) ve ailenin isteklerinin öğrencilerin meslek seçiminde etkili olan faktörler oldukları tespiti araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Yelken (2008) yaptığı çalışmada, öğrencilerin mesleki tercihlerinin, onların okul türüne, anne-babalarının mesleklerine ve öğrenim durumlarına, ailelerinin aylık ortalama gelirine göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir.

Çalışmada, öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen nedenlerin önem sırası incelendiğinde, birinci sırada maddi kazanç sağlama, ikinci sırada yardımlaşma imkanı sunması, üçüncü sırada sosyal statü sağlama, dördüncü sırada kariyer imkanı sunması, beşinci sırada güvence sağlama ve altıncı sırada zamanı etkili kullanmayı sağlama nedenlerinin yer aldığı görülmektedir. Bu sonuca göre çalışma gurubundaki öğrencilerin maddi gelir elde etme, yardım etme ve toplumsal saygınlık kazanma faktörlerini meslek seçiminde ilk sıralardaki tercih nedenleri olarak gördükleri söylenebilir. Taş ve Minaz (2019) ve Evans (2008) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımızı destekleyen araştırmalarda da meslek seçiminde maaşın, kazançların ve sosyal statünün etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sarıkaya ve Khorshid (2009) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, öğrencilerin yüksek gelir getiren ve iş doyumu sağlayan meslekleri seçtikleri tespiti araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Pekmaya ve Çolak (2013), öğrencilerin meslek seçerken sırasıyla iş güvencesini, mesleki kazançları ve kariyer olanaklarını çok önemsediklerini tespit etmiştir.

Maddi kazanç sağlama teması, öğrencilerin rahat ve standartları yüksek bir yaşam sürdürmek amacıyla meslek seçimlerinde maddi kazanç faktörünü önceliklediklerini ortaya koymaktadır. Özellikle günümüzde yüksek enflasyonun ve artan hayat pahalılığının öğrencilerde paranın ön plan çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Pandemi sonrası bütün

dünyada meydana gelen ekonomik zorlukların ve Türkiye’de buna bağlı olarak yaşanan ekonomik krizin öğrencilerde maddi kazancı önceleyici bir algının oluşmasını sağladığı ifade edilebilir. Kaldı ki, yapılan görüşmelerde öğrenciler, maddi getirisi yüksek bir mesleği daha rahat bir yaşamamın ve yoksulluktan kurtulmanın yolu olarak ifade etmişlerdir. Bir öğrencinin (Ö2), “Yüksek bir ücret yoksulluktan kurtulmanın tek yoludur. İyi bir maaşınız varsa fakir bir hayat yaşamaktan kurtulursunuz. Maalesef artık para her şeydir.” sözleri konuya açıklık getirecek türdendir. Bir başka öğrencinin (Ö17), “Maaşı dolgun bir meslek konforlu bir hayat anlamına gelir. O yüzden iyi para kazanabileceğim bir mesleğim olmalı diye düşünüyorum. Parasız bir mesleğin bir anlamı yok günümüzde. Maaşınız düşükse size kız bile vermezler.” sözleri bu anlamda dikkate değerdir.

Yapılan birçok araştırma, bireylerin meslek seçimlerinde en fazla önem verdikleri değerlerden birinin “kazanç” değeri olduğunu göstermektedir (Brown, 2003; Duffy & Sedlacek, 2007; Kuzgun, 2006; Murphy, 2000). Kuzgun (2004) mesleği “para kazanmak için yapılan” etkinlik olarak tanımlamaktadır. Para değeri ile sosyal statü ve mutlu olma gibi değerler birbiri ile ilişkilidir. Dolayısıyla yüksek gelire sahip bir mesleğe sahip olmak birey için birçok avantajın oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum lise öğrencilerinin meslek seçiminde ilk sırada yer alan ideal meslek özelliğini yüksek gelir olarak düşünmesi ile ilişkili olabilir. Razon’a (1983) göre para ve makam hırsı bireylerin meslek seçiminde etkili olan faktörlerdir. Ensari ve Alay (2017) yaptıkları çalışmada, bireylerin daha yüksek kazanç için meslek seçtiklerini belirlemiştir. Ahmed, Sharif ve Ahmad (2017) tarafından yapılan çalışmada, finansal sonuç ve meslek seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Atli ve Gür (2019) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin ideal bir meslekte aradıkları en önemli özellikleri “iyi gelirinin olması”, “mutluluk getirmesi” ve “kolay olması” olarak sıralamaktadır.

Yardımlaşma imkanı sunması teması, öğrencilerin hem kendi ailelerine hem de diğer yoksul insanlara yardım etmek için iyi bir mesleğe sahip olmak istediklerini ortaya koymaktadır. Bir öğrencinin (Ö11) “Çok para kazanmayı biraz da aileme yardım edebilmek için istiyorum. Yıllarca annem ve babam bana baktı. Biraz da ben onlara bakmak istiyorum.” Sözleri ile bir başka öğrencinin (Ö5) “Çevremde çok yoksul insan var. Bu insanların iyi bir gelirleri olmadığı için yaşamları çok kötü ve sorunları bitmiyor. Zengin olup bu insanlara yardım etmek isterim. Bu yüzden iyi maaşı olan bir meslek istiyorum” sözleri anlamlıdır. Öğrencilerin yardımlaşma imkanı sunacak bir meslek seçmek istemeleri, öğrencilerin sosyal sorumluluk duygusuyla hareket ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bir öğrencinin (Ö33) “Okulumda ekonomik sorunlardan dolayı okul ihtiyaçlarını karşılayamayan ya da kafeye gidemeyen arkadaşlarım var. Bu arkadaşlarıma çok üzülüyorum. Aslında yüksek gelirli bir mesleğim olsa bu arkadaşlarıma yardım ederim.” sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö41) “İyi bir gelir sağlarsam ülkedeki bütün yetim çocuklara yardım ederdim. Yetimhaneler çok kötü durumda. Kimsesiz çocuklara sahip çıkardım. Bunun içinde parası çok olan bir meslek şart.” sözleri dikkate değerdir.

Sosyal statü sağlama teması; öğrencilerin saygın bir mesleği paradan daha fazla önemsediklerini, toplumda saygın bir konum elde edebilmek için toplumda sosyal statüsü olan ve saygı gören bir mesleğe sahip olmak istediklerini göstermektedir. Bir öğrencini (Ö45) “Toplumda saygın bir insan olarak değer görmek istiyorsanız iyi bir mesleğinizin olması şart.” sözleri ile bir başka öğrencinin (Ö27) “Bence mesleğin toplum içindeki saygınlığı parasından filan daha önemli. Çünkü insanlar cebinizdeki paraya değil, mesleğinizin önemine ve

Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Nedenler

saygınlığına bakıyor.” sözleri konuya açıklık getirecek türdendir. Dinç (2008) yaptığı çalışmada, öğrencilerin bölüm tercihlerinde sosyal statü elde etme faktörünün etkili olduğunu ortaya koyarken; Ekşi, Özçalıcı ve Büyükkonuklu (2011) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin meslek seçiminde, mesleğin itibarlı bir meslek olarak algılanmasının etkili olduğunu belirlemişlerdir. Araştırma bulgularımızı destekler nitelikte, Sathapornvajana ve Watanapa (2012) tarafından yapılan çalışmada, toplumsal bakışın, kariyer olanaklarının ve itibarın öğrencilerin meslek seçimlerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bir öğrencini (Ö34) “Günümüzde insanlar mesleğinize göre size davranmaktadırlar. İyi bir mesleğiniz varsa siz iyi bir insansınız. Ancak sıradan bir meslek yapıyorsanız kimsenin umurunda olmuyorsunuz.” sözleri, mesleğe ilişkin sosyal statünün önemini ortaya koymaktadır.

Kariyer imkanı sunmalıdır teması; öğrencilerin meslekte ilerleme imkânını, mesleki becerilerini ve kişisel gelişimlerini sergileyebilmeyi, emeklerinin ve başarılarının karşılığı olarak meslekte yükselebilmeyi meslek seçimi nedenleri arasında saydıklarını göstermektedir. Bir öğrencinin (Ö43) “Sececeğim mesleğin yükselme imkanı veren bir meslek olmasını isterim. Çünkü yıllarca hep aynı statüde çalışmak istemem. Başarılı oldukça yükselmeliyim.” sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö8) “Başarıyı ödüllendiren ve torpille değil emeğiyle yükselmeye uygun olan bir meslek seçmek isterim. Öyle ki çalıştıkça ve başardıkça emeğinizin karşılığını alacağınızı görürsünüz.” sözleri konuya açıklık getirmektedir. Araştırma bulgularımızla paralel olarak, Erdem ve Kayran (2013) tarafından yapılan çalışmada da kişisel özelliklerin, mesleki deneyim ve kariyer beklentisinin öğrencilerin meslek seçimini etkileyen nedenler oldukları ortaya konmuştur. Çelik ve Üzmez (2012) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin ilgi duydukları, yeteneklerine uygun olan, yükselme ve kendini geliştirme olanağı bulunan meslekleri tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Bir öğrencinin (Ö12) “Mesleğim kariyer yapmaya uygun olmalı. Bu durumda kariyerimin artması maaşımın da artması ve saygınlığımın da çoğalması anlamına gelir. Kariyer önemli yani.” sözleri ile bir başka öğrencinin (Ö22) “Mesleğim kariyer imkanı sunacak yeniliklere açık bir meslek olmalıdır. Mesleğimde gelişmeleri takip edebilmeliyim ve öğrendiklerimi uygulayacak ortam bulmalıyım.” sözleri dikkate değerdir.

Güvence sağlama teması; öğrencilerin sorumluluk yüklenmeyi, takım çalışmasını, iş yerinin güvenli olmasını, güvence sağlamasını, kişisel gelişimi, iş birliği ve bağımsız çalışmayı meslek seçiminde önemsediklerini göstermektedir. Konuyla ilgili olarak bir öğrencinin (Ö47) “Mesleğimde özgür olmak isterim. Ayrıca işime çok fazla karışılmasını da istemem. Hem patronun hem de iş arkadaşlarımın bana güvenmelerini isterim.” sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö18) “Mesleğim bana güvence vermeli. Yani her an işten atılacak korkusu yaşamadan çalışmalıyım. İş ortamı güvenli ve huzurlu olmalı, patron güvenilir biri olmalı ve gelecek güvencesi olmalı işimin.” sözleri meslek seçiminde güvence talep edilmesinin gerekçelerini açıklamaktadır. Aslan (2002) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin mesleklerini seçerken daha çok güvenli iş yerinde çalışmaya yönelik planlar yaptıklarını tespit ederken; Koca (2010), öğrencilerin meslek seçiminde güvence, rahatlık, yönetim ve girişimcilik gibi değerlere önem verdiklerini tespit etmiştir. Batur ve Adıgüzel (2014) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımızı destekleyen çalışmada, kişilerin güvenlik ve istikrar konusuna büyük önem verdiklerini belirlemiştir. Ekinci (2017) tarafından yapılan ve katılımcıların iş güvencesini meslek seçiminde önemli bir faktör olarak algıladıkları sonucu araştırma bulgularımız desteklemektedir. Bir öğrencinin (Ö2) “...Kendimi işyerinde güvende hissetmeliyim. Mesleğimin doğası bana bu güveni vermelidir.” sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö48) “Birlikte

çalıştığım insanlar bana güven vermelidirler. Sürekli bir kaygı ve kuşku içinde mesleğimi yapamam.” sözleri araştırmanın nicel bulgularıyla örtüşmektedir.

Zamanı etkili kullanma teması; öğrenciler için zamanının önemli olduğunu, bütün zamanlarını işyerinde geçirmek istemediklerini, kendilerine, ailelerine ve çevrelerine zaman ayırmak istediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumu, öğrencilerin yaşları itibari ile aileleriyle ve özellikle arkadaşlarıyla daha fazla zaman geçirmek istemeleriyle açıklamak olanaklıdır. Bir öğrencinin (Ö15) “Bütün hayatımı işe adayamam. Benim de özel hayatım olmalı. Bunun için de işten artan zamanımın olmasını isterim.” sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö14) “İşimden dolayı ailemi ihmal etmek istemem. Bu nedenle çalışma saatlerim esnek olmalı, aileme zaman ayırmamı sağlamalıdır.” sözleri konuya açıklık getirecek türdendir. Gelişli, Kazykhankyzy ve Shauyenova (2018) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin ailelerine zaman ayırabilecekleri iş olanaklarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Cantor (1992) da meslek seçiminde ailenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bir öğrencinin (Ö48) “Benim de eğlenmeye ve dinlenmeye hakkım var. Mesleğim arkadaşlarımla ve ailemle vakit geçirmemi, onlarla eğlenmemi engellememelidir.” Sözleri ile bir diğer öğrencinin (Ö26) “Zamanımın çoğunu işyerinde geçirmek istemem. Aslında evden de çalışma imkanı sağlayan bir mesleğim olmasını isterim. Böylece daha özgür olurum çünkü.” Sözleri nicel verileri destekler ve konuyu açıklar niteliktedir.

Öneriler

1. Öğrencilere yönelik, mesleklerin sosyo-ekonomik özelliklerinin tanıtımını içeren etkili mesleki rehberlik yapılmalıdır.
2. Meslek elemanları okula çağrılarak meslekler hakkında birinci ağızdan bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
3. Öğrenciler meslek/iş alanlarına götürülerek, meslek/iş olanaklarını yerinde görmeleri ve gözlem yapmaları sağlanmalıdır.
4. Okullarda yapılacak mesleki rehberlik çalışmalarında, son dönemlerde etkisini daha belirgin bir şekilde gösteren iş güvencesi değerinin dikkate alınarak mesleki yönlendirme hizmeti sunulmalıdır.
5. Özellikle okul rehberlik servisi, meslek seçiminde kritik bir dönemde olan lise öğrencilerinin ebeveynlerine yönelik meslek seçimi sürecinin zorlukları, etkili faktörleri ve olası psikolojik sonuçları hakkında seminer verilmelidir.
6. Meslek, kişinin hayatını kazanmak için yaptığı geçici bir iş değil, belli bir bilgi birikimi gerektiren, ilgi ve beceri isteyen sürekli bir uğraştır. Bireyin mesleğini seçmesi, ömrünün büyük bir kısmının geçeceği çalışma ortamını ve yaşam biçimini belirlemesi anlamına geldiğinden, meslek seçiminde rastlantılara, aile ve çevre baskısına izin verilmemelidir.

Kaynakça

- Ahmed, K. A., Sharif, N., & Ahmad, N. (2017). Factors influencing students' career choices: empirical evidence from business students. *Journal of Southeast Asian Research*, 1-15.
- Akan, D., Çelik, Z & Diş, O. (2014). İlköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 58(58), 59-72.
- Akyüz, Y. (2018). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Almeida, M. E. G. G., & Pinho, L. V. (2008). Adolescência, família e escolhas: implicações na orientação profissional. *Psicologia Clínica*, 20(2), 173-184.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri. *Doğus University Journal*, 1(6), 1-11.
- Atli, A. & Gür, S. H. (2019). Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Bacanlı, F.(2015). Ergenlerin kariyer gelişiminde ebeveynler: bilişsel bilgi işleme kuramı temelli bir yaklaşım, *II. Uluslararası, İş ve Meslek Danışmanlığı Kongresi*, 26-27 Kasım 2014, Antalya-Türkiye.
- Batur, H. Z., & Adıgüzel, O. (2014). Schein'in kariyer değerleri perspektifinde öğrencilerin kariyer tercihlerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: Isparta ili fen lisesi öğrencileri örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(42).
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknik ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal
- Brown, D. (2003). *Career information, career counseling and career development*. ABD: Pearson Education, Inc
- Brown, M. T. (2000). Blueprint for the assessment of socio-structural influences in career choice and decision making. *Journal of Career Assessment*, (4), 371-378.
- Can, G. (2005). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cantor, M. H. (1991). Familyandcommunity: Changingroles in an agingsociety. *The Gerontologist*, 31(3), 337-346.
- Çelik, N., & Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı merkezi hizmetleri örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOİR)*, 2(1),94-105.
- Deniz, M. E., & Erözkan, A. (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: meslek yüksek okulu-muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 90-106.
- Dubar, C. (2005). *A socialização: construção das identidades sociais e profissionais*. São Paulo, SP: Martins Fontes.

- Duffy, R. D., & Sedlacek, W. E. (2007). The work values of first-year college students: Exploring group differences. *The Career Development Quarterly*, (55), 359-364.
- Ekşi, İ. H., Özçalıcı, M., & Büyükkonuklu, B. (2011). Meslek Algılanmasında Etkili Olan Faktörler: Muhasebecilik Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (52), 67-80.
- Ensari, M. Ş. & Alay, H. K. (2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: İstanbul ilinde bir uygulama. *Humanitas*, 5(10), 409-422.
- Erdem, B. & Kayran M. F. (2013). Balıkesir üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1), 81-106.
- Evans, M. W. (2008). Self-monitoring as a determinant of job selection in the workplace. UNF Master's Thesis and Dissertations Paper 183. <http://digitalcommons.unf.edu/etd/183>
- Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counselling Psychology*, (28), 545-579.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Hsiao, J., & Nova, S. P. D. C. C. (2016). Generational approach to factors influencing career choice in accounting. *Revista Contabilidade & Finanças*, 27(72), 393-407.
- Huang, W. T., & Ho, H. F. (2017). Selection Determinants in Education Major Graduates Occupations. *Contemporary Issues in Education Research*, 10(2), 77-86.
- Işık, M., & Ayan, E.A.(2015). Danışmanlık faaliyetlerinde profil temelli yaklaşım geliştirilmesi, II. Uluslararası, İş ve Meslek Danışmanlığı Kongresi, 26-27 Kasım 2014, Antalya-Türkiye.
- Jonston, J., Mckeown, E. & Mcewen, A. (1999). Choosing primary teaching: the perspectives of males and females in training. *Journal of Educating for Teaching*, 25 (1), 55-64.
- Kepçeoğlu, M. (1993). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kıyak, S. (2006). *Genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Koca, A. İ. (2010). Kariyer seçiminde kariyer değerleri ile demografik faktör ilişkisi: Çukurova Üniversitesi'nde bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1).
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık
- Murphy, S. A. (2000). *The study of career values by generation and gender* (Unpublished Doctoral Dissertation). The Fielding Institute, USA.

Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Nedenler

- Olamide, S. O., & Olawaiye, S. O. (2013). The factors determining the choice of career among secondary school students. *The International Journal of Engineering and Science*, 2(6), 33-44.
- Patton, W., & McMahon, M. (1999). *Career development and systems theory. A new relationship*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Pekkaya, M. & Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin önem derecelerinin ahp ile belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6 (2), 797-818.
- Pişkin, M. (2012). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. B. Yeşilyaprak (Ed.). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Razon, N. (1983). Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme. *Türk Eğitim Dergisi*, 8, 23-31.
- Santos, L. M. M. (2005). O papel da família e dos pares na escolha profissional. *Psicologia em Estudo*, 10(1), 57-66.
- Sarıkaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Sathapornvajana, S. & Watanapa, B. (2012). Factors affecting student's intention to choose IT program. *Procedia Computer Science*, (13), 60-67.
- Taş, H. & Minaz, M. B (2019). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin meslek seçimlerine etki eden faktörler. E. İslamoğlu & S. Yıldırım (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar içinde* (ss. 315-330). Ankara: Berikan Yayınevi
- Yelken, K. (2008). *Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Sakarya İl Merkezi Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2017). Sosyal bilimlerde örneklem sorunu: nicel ve nitel paradigmalardan örneklem kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(11), 421-442
- Yüksel, G. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin çalışma kavramına ilişkin algıları, II. *Uluslararası, İş ve Meslek Danışmanlığı Kongresi*, Antalya-Türkiye.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. & Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Yüksel-Şahin, F. & Hotaman, D. (2009). Vocational guidance aid in the orientation to teaching profession and teacher education. *European Journal of Social Sciences*, 10(1), 25-35.

Etik Beyanı

Araştırmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla yazarlar tarafından 18.12.2023 tarihli Etik Beyan Formu imzalanmıştır